

در ادامه سفرهای استانی و دیدار با مربیان، کارشناسان و مسؤولان آموزش و پرورش پیش از دبستان شهرها و استان‌های مختلف کشور، این بار سردبیر و اعضای شورای برنامه‌ریزی فصل‌نامه رشد آموزش پیش دبستانی به دعوت مسئولان آموزش و پرورش استان قزوین به این شهر رفتند. در این دیدار که در تابستان سال جاری انجام شد سردبیر فصل‌نامه و استاد دانشگاه علامه طباطبایی، دکتر فرخنده مفیدی، در جمع مربیان مراکز پیش دبستانی سخنانی را ایراد کردند.

گزارش دیدار سردبیر و اعضای شورای برنامه‌ریزی فصل‌نامه با مربیان استان قزوین

نادانسته‌ها در مورد کودکان به مراتب بیش از دانسته‌هاست

گزارش: شهلا فهیمی

کلیدواژه‌ها: خودشناسی، حمایت‌های افراطی، تشویق، احترام، مقایسه‌های غیراصولی، بسته‌های آموزشی.

سردبیر فصل‌نامه رشد آموزش پیش دبستانی در ابتدا به تشریح هدف از انتشار این فصل‌نامه پرداختند و گفتند: «هدف از چاپ این فصل‌نامه دانش‌افزایی مربیان و برقراری ارتباط و تعامل با آن‌ها و تبادل اطلاعات آموزشی است و برای تحقق این هدف کوشش‌های فراوانی شده است. بسیار دیده می‌شود که نگرش‌های نادرست و سستی در خصوص آموزش کودکان وجود دارد. با وجودی که همه فکر می‌کنند همه چیز را درباره کودکان می‌دانند، ولی واقعیت این است که نادانسته‌ها در مورد کودکان به مراتب بیش از دانسته‌هاست. به همین جهت ما بر آن شدیم که در لابه‌لای صفحات فصل‌نامه دریچه‌ای باز کنیم که مربیان عزیز با مطالب معتبر، علمی و قابل اعتماد، خود را تجهیز کنند. به عبارت بهتر آگاهی‌های علمی و مستندی داشته باشند تا بتوانند با خانواده‌ها و جامعه مرتبط باشند و از همه مهم‌تر کودکان را که مصرف‌کننده‌های واقعی آن‌ها هستند، به نحو شایسته‌ای آموزش دهند. ممکن است کلاس‌ها، کارگاه‌ها، نشست‌ها و جلسات متعددی برایتان تدارک دیده باشند و آموزش‌هایی دیده باشید، اما یک فصل‌نامه علمی از آن جهت راه‌گشاست که می‌تواند حرفی از شما، برای شما یا حرفی از دیگرانی که در مورد کودکان بهتر می‌دانند، برای شما باشد. به‌ویژه این که ارتباط با مربیان و چاپ نوشته‌ها و خواسته‌های آن‌ها از هدف‌های اصلی این فصل‌نامه است.»

سردبیر نشریه سپس به معرفی بخش‌های مختلف فصل‌نامه پرداختند. ایشان در ادامه صحبت‌های خود مربیان را کارگزاران امر تعلیم و تربیت خواندند و در این باره گفتند: «مربیان در کنار خانواده‌ها کارهای علمی و هنری و تربیتی فوق‌العاده‌ای انجام می‌دهند و آموزش و تجهیز ذهن آن‌ها می‌تواند بسیار کمک‌کننده، انسان‌ساز و جامعه‌ساز باشد. صرف‌نظر از نگرش‌های منفی که ممکن است وجود داشته باشد، اگر مربیان بتوانند سطح علمی خود را از طریق خواندن نوشته‌های اساتید و کارشناسان داخلی یا جامعه جهانی بالا ببرند، طبیعتاً می‌توانند در مقابل هر گونه عقیده سست و نادرست درباره کودکان پایداری و مقاومت کنند.

پرهیزند. هر انسانی موجودی منحصر به فرد هست. در روان‌شناسی، «تفاوت‌های فردی» اصلی است که هیچ‌وقت کهنه نمی‌شود. و این اصل مبین این است که هر فردی با دیگری فرق دارد. ما مجموعه‌ای از تفاوت‌های میان فردی داریم و مجموعه‌ای از تفاوت‌های درون فردی. هر کدام از ما با دیگری فرق دارد و به اندازه انسان‌های روی زمین تفاوت وجود دارد. چه شکل ظاهری و چه درونی. به علاوه هر کس تفاوت‌هایی را درون خود احساس می‌کند. مثلاً کسی با خود بگوید من نوشتنم خوب است، ولی کارهای دیگرم به اندازه نوشتنم خوب نیست. یا دانش‌آموزی بگوید ریاضی من خوب است، ولی کارهای هنری‌ام خوب نیست. تفاوت‌های فردی این اجازه را به ما نمی‌دهد که افراد را یکسان بنگریم. مطالعات نشان می‌دهد که عقب‌مانده‌های ذهنی هم قابلیت‌های خود را دارند و باید به فراخور توانایی‌شان با آن‌ها برخورد شود. مقایسه‌های غیراصولی می‌تواند تخم نفاق را میان فرزندان و کودکان ما بکارد. داستان‌ها و روایات مختلف روایت‌گر این مسأله است که مقایسه‌های غیراصولی تا چه حد می‌تواند سرنوشت انسان‌ها را تغییر دهد و بخل و حسد را در شخصیت آن‌ها شکل دهد.»

سردبیر فصل‌نامه رشد آموزش پیش دبستانی، یکی دیگر از آفات خودشناسی را **حمایت‌های افراطی** معرفی کردند و در این باره گفتند: «یکی از هدف‌های اساسی تعلیم و تربیت از همان ابتدا این است که کودکان باید مستقل بار بیایند. و البته این هدف در کتاب‌های راهنمای آموزش پیش از دبستان هم آمده است. کودک باید بتواند روی پای خود بایستد؛ حرف خود را بزند؛ حل مسأله کند؛ ابراز وجود کند و بر دیگری تکیه نکند. وقتی صحبت از حمایت‌های افراطی می‌کنیم منظور این است

برای یک مربی همین بس که خودشناسی مثبت و اعتماد به نفس خوبی برای کار با کودکان پیدا کند. الحمدلله دیدگاه‌ها و نگرش‌های خوبی در حال حاضر در زمینه آموزش پیش از دبستان وجود دارد؛ اما در هر حال این خود شما هستید که با معرفی خوب حرفه خود و اطلاعات خوبی که در این زمینه پیدا می‌کنید، پاسخ‌گوی خانواده، کودکان و جامعه باشید.»

خودشناسی در کودکان

استاد دانشگاه علامه طباطبایی در ادامه سخنان خود به موضوع خودشناسی در کودکان پرداختند. ایشان خودشناسی را یکی از مؤلفه‌های خوب شخصیت برشمردند و معتقدند که: «خودشناسی نه در خلأ، بلکه در طول زمان شکل می‌گیرد. لحظه لحظه زمانی که ما با کودکان هستیم، می‌تواند پایه‌های خودشناسی را شکل دهد که به خودشناسی مثبت یا خودشناسی منفی بینجامد. ما ممکن است برچسب‌ها و عناوین مختلفی را به بچه‌ها بدهیم: مثلاً فلان دختر تمیز است، یا خوب صحبت می‌کند. اگر شما جنبه‌های مثبت مثل نظم، ترتیب، یادگیری، قابلیت، خلاقیت و... را در کودک مورد توجه قرار دهید، پایه‌هایی را در شخصیت کودک شکل می‌دهید که با آن‌ها خود را بشناسد. همه این عناوین در کودک پنداره‌ای را به وجود می‌آورد که احساس می‌کند باید چنین باشد. به همین جهت ما همیشه به

خانواده‌ها، مربیان و کسانی که با کودکان سروکار دارند توصیه می‌کنیم که مراقب آن تصوراتی باشند که در کودکان به وجود می‌آورند. اشتباه است اگر فکر کنیم، کودکی مرحله‌ای گذراست. کودک درباره آن چه می‌بیند، حس می‌کند، می‌شنود، مزه می‌کند و لمس می‌کند،

درون‌سازی می‌کند؛ این درون‌سازی باعث می‌شود که خود را به همان شکل بشناسد. این تصورات و پنداره‌ها، می‌توانند زمینه منظم و قدرتمندی برای شکل‌دهی شخصیت کودک باشند. و البته زدودنش بسیار دشوار خواهد بود. بسیاری از این زنگارهای عاطفی، چه مثبت و چه منفی، در زمان کودکی پدید می‌آید. وقتی ما فردی را در چرخه مثبت قرار دهیم، مثبت‌اندیشی و بازدهی خوب را به دنبال خواهد داشت.»

آفات خودشناسی

خانم دکتر مفیدی در ادامه صحبت‌های خود به معرفی آفات و سموم خودشناسی پرداختند و اظهار داشتند: «یکی از عواملی که باعث می‌شود فرد خودشناسی درستی از خود پیدا نکند، **مقایسه‌های غیراصولی** است. من همیشه به خانواده‌ها و مربیان عزیز عرض می‌کنم که از مقایسه غیراصولی کودکان در خانواده‌ها و محیط‌های اجتماعی و فرهنگی

کودک درباره آن چه که می‌بیند، حس می‌کند، می‌شنود، مزه می‌کند و لمس می‌کند، درون‌سازی می‌کند

اگر شما از نیازهای خانواده‌هایی که با آن‌ها سروکار دارید، اطلاع نداشته باشید، در این صورت آن‌ها کار خودشان را می‌کنند و شما هم کار خود را

بسته‌های آموزشی

سر دبیر فصل نامه در ادامه سخنان خود به بحث دانش افزایی والدین پرداختند و این کار را یکی از وظایف مراکز پیش دبستانی خواندند: «کودکان ما به برکت امکانات و فناوری‌های نوین طبعاً باهوش‌تر از ما هستند. من معمولاً به مربیان و مدیران عزیز عرض می‌کنم که شما برای دانش‌افزایی والدین، که مصرف‌کننده واقعی برنامه‌های شما هستند باید برنامه‌ریزی کنید. از ابتدای سال برای آن‌ها بسته‌ای آموزشی تهیه کنید. این بسته آموزشی می‌تواند حاوی مجموعه آموزش‌ها و اطلاعات متناسب با نیاز خانواده باشد. و برای آماده کردن این بسته لازم است، حتماً یک نیازسنجی از والدین صورت بگیرد. اگر شما از نیازهای خانواده‌هایی که با آن‌ها سروکار دارید، اطلاع نداشته باشید، در این صورت آن‌ها کار خودشان را می‌کنند و شما هم کار خود را. برای این کار شما در ابتدای سال برگه نیازسنجی به خانواده‌ها بدهید و از آن‌ها بخواهید که نیازهای آموزشی، تربیتی و مشکلات و مسائل درگیر با کودکانشان را به شما بگویند. سپس با به دست آوردن فراوانی این نیازها، مشخص می‌شود که در طول سال چند تا کارگاه، نشست یا گردهمایی باید برگزار کنید. برای این کار می‌توانید از صاحب‌نظران شهر و منطقه خودتان دعوت کنید. یا از کتاب‌های متعددی که در زمینه‌های مختلف تربیتی و آموزشی وجود دارد به تناسب نیاز خود بهره بگیرید. با این کار، والدین بسیار سپاسگزار شما خواهند شد و به شما اعتماد خواهند کرد، چون شما به نیازشان توجه کردید. با این کار آن‌ها شیوه درست فرزندپروری را هم می‌آموزند. اما توجه داشته باشید اگر این نیازها را از خانواده‌ها گرفتید و به آن‌ها توجه نکردید، مطمئناً آن‌ها به شما اعتماد نخواهند کرد. یک راه دیگر مشارکت با والدین تهیه خبرنامه است که مربیان می‌توانند این کار را با همکاری والدین انجام دهند.»

در ادامه، ایشان به سؤالات آموزشی و تربیتی مربیان پاسخ دادند.

از حد اعتدال خارج شده‌ایم. استقلال و خودباوری این نگاه را در کودک به وجود می‌آورد که درست است من باید به پدر و مادر و بزرگ‌ترها اعتماد کنم، اما خودم را هم باید محک بزمن. یعنی مشاهده، مستقل اندیشی و حل مسأله کردن.»

استاد دانشگاه علامه طباطبایی، **انگ زدن و برچسب زدن** به کودکان را از آفات دیگر خودشناسی خواندند و با بیان این که ما خیلی راحت به کودکان عناوین مختلف را نسبت می‌دهیم، این کار را به شدت ضربه‌زننده دانستند.

راه چاره

دکتر مفیدی، بزرگ‌ترین و بارزترین مؤلفه را در این مورد تشویق و احترام دانستند که در همه‌جای دنیا و همه انسان‌ها موجب بالا بردن خودشناسی مثبت در کودکان می‌شود و در این باره گفتند: «باید قبل از این که زشتی و زیبایی انسان‌ها و به‌ویژه کودکان را ببینیم، نظم و بی‌نظمی آن‌ها را ببینیم و... به آن‌ها به‌عنوان انسانی که قابلیت احترام را دارد، نگاه کنیم. احترام در واقع نشانه این است که شما به این باور رسیده‌اید که این فرد با شماست و می‌تواند به شما اعتماد کند و این حس را به او می‌دهید که می‌تواند از قابلیت‌های خود استفاده کند و روی پای خود بایستد. بی‌احترامی همه این‌ها را از بین می‌برد. تشویق هم چون گل لطیفی است که به کودکان می‌دهید. بچه‌ها را به انجام کارها تشویق کنید ولو این که نتوانند به درستی انجام دهند. شاید بگویید وقتی کاری را نمی‌تواند انجام دهد چگونه او را تشویق کنیم. می‌توانید تکلیف را کوچک کنید. اگر شما کاری را از کودک خواسته‌اید و او نمی‌تواند تمام آن کار را انجام دهد. در این صورت کار را کوچک کنید. در تعلیم و تربیت به این کار «تجزیه و تحلیل تکلیف» می‌گویند. گام به گام هر بخش را که توانست انجام دهد، تشویق می‌کنیم. تشویق هم همیشه نباید مادی باشد.»

پژوهش‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

